

Sygnatura akt VIII GC 266/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 grudnia 2013 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie VIII Wydział Gospodarczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Leon Miroszewski

Protokolant: stażysta Patrycja Predko

po rozpoznaniu w dniu 3 grudnia 2013 roku w Szczecinie

na rozprawie

sprawy z powództwa Syndyka masy upadłości (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w P.

przeciwko (...) spółce akcyjnej z siedzibą w W.

o uznanie za bezskuteczną czynności prawnej

I. ustala, że postanowienie § 13 ust. 9 umowy z dnia 27 maja 2010 roku pomiędzy (...) spółką akcyjną z siedzibą w W. a (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P. nr (...) jest bezskuteczne w stosunku do masy upadłości (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w P.;

II. zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 8.249,00 (osiem tysięcy dwieście czterdzieści dziewięć) złotych tytułem kosztów procesu.

Sygnatura akt VIII GC 266/13

UZASADNIENIE

Syndyk masy upadłości (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w P. wniósł o uznanie postanowienia § 13 ust. 9 umowy o roboty budowlane z dnia 27 maja 2010 zawartej pomiędzy upadłą a pozwaną (...) spółką akcyjną z siedzibą W., za bezskuteczną w stosunku do masy upadłości. Wniósł też o zasądzenie od pozwanej zwrotu kosztów procesu. W uzasadnieniu stwierdził, że wskazane postanowienie uzależnia możliwość przekazania przez wykonawcę, którą była upadła, na rzecz osób trzecich wierzytelności wynikających z tej umowy tylko za zgodą zamawiającego, a więc pozwanej. Podniósł, że zwracał się do pozwanej o wyrażenie zgody na przekazania wierzytelności z tytułu udzielonej przez upadłą kaucji gwarancyjnej zabezpieczającej należyte wykonanie przedmiotu umowy na rzecz osób trzecich, jednak pozwana odmówiła udzielenia zgody, a na kolejne pismo nie odpowiedziała. Dodał, że nie istnieje po stronie upadłej zobowiązanie wobec pozwanej, które mogłoby być pokryte z kaucji gwarancyjnej, jednocześnie sama kaucja gwarancyjna jest jeszcze wierzytelnością niewymagalną, toteż niemożliwość jej zbycia bez zgody pozwanej przedłuża postępowanie upadłościowe.

W toku rozprawy powód oświadczył, że chodzi w sprawie o tą część kaucji gwarancyjnej, która stanie się wymagalna po zakończeniu gwarancji. Oświadczył też, że jest to jedyny majątek masy upadłości, zaś jej pozostała część została zlikwidowana. Dodał, że istnieje osoba zainteresowana nabyciem wskazanej wierzytelności.

Stan faktyczny i wskazanie dowodów.

W dniu 27 maja 2010 roku pomiędzy pozwaną jako zamawiającym a (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P., jako wykonawcą, została zawarta umowa o roboty budowlane. Przewidziano w niej wynagrodzenie ryczałtowe w kwocie 2.164.000 złotych, z czego zamawiający miał zatrzymać 10% wartości robót tytułem zabezpieczenia należytego wykonania przedmiotu umowy oraz kaucji gwarancyjnej, która miała być zwolniona w wysokości 50% na pisemny wniosek wykonawcy w terminie 30 dni po odbiorze końcowym robót przez inwestora od zamawiającego, a w wysokości kolejnych 50% na pisemny wniosek wykonawcy w terminie 15 dni po upływie ostatecznego okresu udzielonej gwarancji jakości, wynoszącej 3 lata od daty bezusterkowego protokolarnego przyjęcia przez inwestora od zamawiającego przedmiotu umowy. W § 13 ust. 9 tej umowy postanowiono, że wykonawca nie może przekazać wierzitelności wynikających z umowy na rzecz osób trzecich bez zgody zamawiającego. Aneksem nr (...) do wskazanej umowy, z dnia 5 czerwca 2010 roku podwyższono wynagrodzenie netto do kwoty 2.220.280,29 złotych.

Odbiór końcowy inwestycji, w której roboty wykonywała upadła na podstawie umowy z pozwaną z dnia 27 maja 2010 roku miał miejsce w dniu 3 sierpnia 2011 roku. Do zwrotu pozostała kaucja gwarancyjna w części obejmującej kwotę 92.631,75 złotych,

Dowody: - umowa z dnia 27 05 2010 wraz z aneksem nr (...) z dnia 5 06 2010 (k. 9-18);

- korespondencja elektroniczna z dnia 6 04 2012 (k. 31),

- potwierdzenie salda na dzień 31 10 2012 (k. 30).

Postanowieniem Sądu Rejonowego Poznań Stare Miasto z dnia 24 maja 2011 roku, sygnatura XI GU 81/11 ogłoszona została upadłość (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. obejmującą likwidację majątku. Wyznaczono syndyka w osobie M. Ś.. Postanowieniem z dnia 28 stycznia 2013 roku Sędzia Komisarz zezwolił syndykowi na zbycie wierzitelności z tytułu zwrotnych kaucji gwarancyjnych, między innymi od pozwanej, za cenę nie niższą od 10% wartości księgowej kaucji, po wcześniejszym zamieszczeniu obwieszczeń w prasie i Internecie.

Dowody: - postanowienie z dnia 24 maja 2011 (k. 25),

- postanowienie z dnia 28 stycznia 2013 (k. 32).

Pismem z dnia 11 marca 2013 roku powód zwrócił się do pozwanej o wyrażenie zgody na wstąpienie innej osoby prawnej lub fizycznej w miejsce upadłej w umowie z dnia 27 maja 2010 roku. Wskazał, że postępowanie upadłościowe zmierza do końca, natomiast należy rozwiązać kwestię usuwania ewentualnych usterek oraz odzyskania pozostałej kaucji gwarancyjnej. Pozwana w piśmie z dnia 17 kwietnia 2013 roku oświadczyła, że nie wyraża zgody na wstąpienie innej osoby w miejsce upadłej, co tłumaczyła tym, że powód nie wskazał nazwiska lub firmy i kwalifikacji osób mających zastąpić upadłą. Powód ponowił wniosek i zastrzegł, że w razie jego nieuwzględnienia w terminie 7 dni wystąpi na drogę sądową.

Dowody: - korespondencja pomiędzy stronami (k. 34-38).

Ocena dowodów .

Ustalenie stanu faktycznego sprawy wymagała przeprowadzenia wyłącznie dowodów pisemnych. Wprawdzie powód wnosił o przesłuchanie stron, natomiast okoliczności, które miały być wyjaśnione tym dowodem okazały się niesporne. W szczególności powód oświadczył, że postępowanie upadłościowe dotyczące upadłej jest na ukończeniu, zaś pozwana temu nie zaprzeczyła.

Niesporne było też zawarcie umowy pomiędzy pozwaną a upadłą z dnia 27 maja 2010 oraz aneksu do tej umowy. Sam dokument umowy i aneksu służył ustaleniom w sprawie wysokości wynagrodzenia umownego, zasad zatrzymania jego części dla zabezpieczenia jakości wykonanych robót oraz wypełnienia zobowiązania gwarancyjnego wykonawcy, zasad i terminów zwrotu tej części, no a przede wszystkim treści postanowieni, którego stwierdzenia bezskuteczności dochodził powód. Postanowienia sądu upadłościowego i sędziego komisarza, stanowiące dokumenty urzędowe,

pozwołyły potwierdzić legitymację formalną syndyka oraz jego uprawnienie do zbycia wierzytelności z tytułu zwrotnej kaucji gwarancyjnej.

Korespondencja stron pozwoliła ustalić ich stanowiska przedprocesowe oraz zdecydować o istnieniu bądź braku interesu prawnego po stronie powoda. Ta ostatnia kwestia będzie przedmiotem oceny prawnej.

Ocena prawna.

Syndyk domagał się w niniejszym procesie stwierdzenia, że postanowienie § 13 ust. 9 umowy z dnia 27 maja 2010 roku jest bezskuteczne w stosunku do masy upadłości, bowiem utrudnia osiągnięcie celu postępowania upadłościowego. Podstawą bezskuteczności jest przepis art. 84 ust. 1 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze (dalej jako: „p.u.n.”), zgodnie z którym bezskuteczne w stosunku do masy upadłości jest postanowienie umowy, której stroną jest upadły, uniemożliwiający albo utrudniający osiągnięcie celu postępowania upadłościowego. Przepis ten ma zastosowanie do umów, których nie dotyczą ograniczenia przewidziane w art. 127-132 p.u.n.).

Pozwana przyznała, że inkryminowane postanowienie umowne co najmniej utrudnia osiągnięcie celu postępowania upadłościowego, a przez to jest bezskuteczne w stosunku do masy upadłości. W związku z tym stwierdziła, że powód nie ma interesu prawnego w dochodzeniu stwierdzenia jego bezskuteczności.

Powództwo należy kwalifikować jako dochodzenie ustalenia stosunku prawnego lub prawa na podstawie art. 189 k.p.c., toteż decydujące dla stwierdzenia czy powód posiada legitymację czynną w niniejszym procesie jest zbadanie jego interesu prawnego. Interes prawny rozumiany jest powszechnie jako potrzeba prawna wynikająca z sytuacji prawnej w jakiej powód się znajduje. Zwykle podnosi się, że interes prawny istnieje wtedy gdy powództwo o ustalenie jest dla powoda jedynym środkiem ochrony (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2012 roku, III CSK 181/11). To oznacza, że gdy istnieją inne możliwości ochrony powoda w określonej, takiej samej, sytuacji prawnej, to powód nie ma interesu prawnego w domaganiu się ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 października 1990 roku, I Cr 649/90).

Odnosząc to do stanowiska pozwanej należy stwierdzić, że pozwana nie wskazała, że syndykowi masy upadłości strony umowy z pozwaną z dnia 27 maja 2010 roku przysługują inne środki ochrony. Można natomiast wnosić, że pozwana uznaje akcję procesową powoda za niepotrzebną, bowiem – jak stwierdziła – bezskuteczność kwestionowanego przez powoda postanowienia umownego zachodzi z mocy samego prawa.

Odnosząc się do tego należy najpierw zauważyć, że istnienie przepisu prawa wskazującego na bezskuteczność określonej czynności prawnej w całości lub określonej części nie powoduje braku interesu prawnego w dochodzeniu stwierdzenia tej bezskuteczności. Świadczą o tym choćby regulacje prawne, które wskazują na procedurę takiego dochodzenia. W prawie upadłościowym należą do nich art. 131-133 p.u.n. To, że przepisowi art. 84 ust. 1 p.u.n. nie towarzyszy przepis ustanawiający procedurę dochodzenia stwierdzenia bezskuteczności w stosunku do masy postanowienia umownego, które utrudnia osiągnięcie celu postępowania upadłościowego nie oznacza, że takie dochodzenie nie przysługuje temu, który z tej bezskuteczności chce skorzystać.

W związku z powołanym twierdzeniem pozwanej należy uzupełnić rozważania dotyczące interesu prawnego w dochodzeniu na podstawie art. 189 k.p.c. Otóż interes ten istnieje również wtedy, gdy zachodzi konieczność usunięcia niepewności co do określonego stosunku prawnego lub prawa. Odnosząc to do hipotezy przepisu art. 84 ust. 1 p.u.n. należy zauważyć, że nie zostały w nim wymienione sytuacje uniemożliwienia lub utrudnienia celu postępowania upadłościowego, a więc nie jest jasne, jakie postanowienia umowne i dlaczego mogą być uznane za uniemożliwiające lub utrudniające osiągnięcie tego celu.

Pozwana co prawda przyznała, że mamy do czynienia z postanowieniem utrudniającym osiągnięcie celu postępowania upadłościowego, natomiast nie można tego oświadczenia traktować jako wiążącego na przyszłość. Pozwana przedstawiła w ten sposób stanowisko procesowe, a więc nie można z jego treści wywodzić skutków prawnych poza niniejszym procesem. Nie jest to wszak oświadczenie woli.

Niezależnie od tego trzeba stwierdzić, że istnienie niepewności co do określonego stosunku prawnego lub prawa może wynikać z zachowania pozwanego (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2012 roku, III CRN 607/71). W związku z powyższym należy przytoczyć stanowisko pozwanej przedstawione powodowi w odpowiedzi na jego wniosek o wyrażenie zgody (wymaganej inkryminowanym przepisem) m. in. na zbycie wierzytelności wynikającej z umowy z dnia 27 maja 2010 roku, w którym pozwana odmówiła zgody, innymi słowy skorzystała z uprawnienia określonego § 13 ust. 9 umowy stron, a przez to co najmniej utrudniła zbycie wierzytelności przysługującej upadłemu, w sytuacji uzyskania przez syndyka zgody na to zbycie i w warunkach kończącego się już postępowania upadłościowego.

To stanowisko pozwanej nie tylko wprowadziło niepewność powoda co do istnienia sytuacji, o której mowa w art. 84 ust. 1 p.u.n. ale też obniżyło pozycję syndyka w stosunku do potencjalnych nabywców wierzytelności. Powinno być oczywiste, że komplikacje co do dopuszczalności dokonania zbycia wierzytelności przysługującej upadłej w stosunku do pozwanej z tytułu kaucji gwarancyjnej na podstawie umowy z dnia 27 maja 2010 roku obniżają atrakcyjność oferty syndyka, a przez to mogą powodować brak zainteresowania potencjalnych nabywców. Usunięcie tej niepewności jest w tej sytuacji oczywistym interesem powoda, toteż może on zmierzać do osiągnięcia tego celu powództwem na podstawie art. 189 k.p.c.

Stanowisko przedprocesowe pozwanej uzasadnia też, obok faktu, że jest ona stroną umowy, w której znajduje się przepis wskazany w pozwie, stwierdzenie, że jest ona legitymowana biernie w niniejszym procesie. Nawijając natomiast ponownie do treści jej oświadczenia w odpowiedzi na pozew nie można uznać, że na jego podstawie powództwo jest bezzasadne, bowiem pozwana w dalszym ciągu nie zmieniła treści swej odpowiedzi na wniosek powoda przedstawiony jej przed wszczęciem procesu.

Mając na uwadze powyższe, należało uznać, że powództwo jest zasadne, a więc stwierdzić bezskuteczność postanowienia § 13 ust. 9 umowy z dnia 27 maja 2010 roku w stosunku do masy upadłości, jako utrudniającego osiągnięcie celu postępowania upadłościowego. Orzeczenie o kosztach procesu zapadło zgodnie z zasadą wynikającą z przepisu art. 98 § 1 k.p.c. Koszty należne powodowi, działającemu przez radcę prawnego (art. 99 w zw. z art. 98 § 3 k.p.c.), obejmują opłatę sądową oraz wynagrodzenie radcy prawnego zgodnie z § 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.